

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про мови

Цим Законом встановлюються загальні принципи мовної політики в Україні, правові та організаційні засади використання та розвитку державної мови та мов національних меншин України, права громадян на користування рідною мовою. {mos_smf_discuss:Політика}

Закон не регламентує мову приватного спілкування громадян України.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Законодавство України про мови

1. Мовні питання регулюються Конституцією України, цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 2. Державна мова в Україні

1. Під державною мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя.

Державною мовою в Україні є українська мова.

2. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

3. Державна мова є обов'язковою для застосування в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, установ, організацій, підприємств незалежно від форм власності.

4. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, установи, організації, а також усі суб'єкти власності і господарювання

зобов'язані створювати необхідні умови для користування громадянами України державною мовою.

5. Державна мова є мовою міжнародних документів, що підписуються від імені України.

6. Володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування є обов'язковою умовою для прийняття до громадянства України. Ця умова не поширюється на осіб, які мають психічні, фізичні вади (сліпих, глухих, німих та інших осіб).

7. Єдиною формою застосування державної мови в усіх сферах суспільного життя України є її нормативна форма. Норми української мови встановлюються словниками української мови.

Стаття 3. Мови національних меншин в Україні

1. Під мовами національних меншини (регіональними мовами) розуміються мови, які традиційно використовуються в межах певної території громадянами України, які утворюють групу, за своєю чисельністю меншу, ніж інше населення України; відрізняються від державної мови; до них не належать діалекти української мови або мови мігрантів.

2. Держава гарантує вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин України.

3. Заходи щодо захисту й розвитку мов національних меншин не повинні звужувати сфери функціонування державної мови.

4. Мови національних меншин використовуються в культурній, освітній, інформаційній сфері та в інших, передбачених законодавством, випадках.

Стаття 4. Мови міжнародного спілкування

1. Мовами міжнародного спілкування є найпоширеніші у світі та закріплені в міжнародному праві офіційні та робочі мови Організації Об'єднаних Націй. Мовами міжнародного спілкування в Україні є г у англійська, іспанська, китайська, німецька, російська, французька мови

2. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, підвищенню мовної культури громадян України.

Стаття 5. Захист мов та гарантії прав громадян у мовній сфері

1. Держава дбає про розвиток і захист державної мови, забезпечує збереження фондів і пам'яток писемності, вживає заходів щодо їх повернення в Україну.

2. Держава дбає про розвиток і захист мов національних меншин.

3. Держава гарантує право кожному будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої мовні права і свободи від порушень і протиправних посягань.

4. Забороняється публічне приниження чи зневажання, умисне спотворення державної мови, мов національних меншин в офіційних документах, текстах та засобах масової інформації.

5. Заходи щодо розвитку і захисту державної мови, мов національних меншин здійснюються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, бюджетів Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя, коштів благодійної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 6. Задоволення мовних потреб закордонних українців

1. Україна надає всебічну допомогу в забезпеченні мовних потреб, збереженні і розвитку мовної самобутності закордонних українців на основі міждержавних договорів.

2. Мова органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, установ, організацій, підприємств незалежно від форм власності

Стаття 7. Мова роботи та актів органів державної влади та місцевого самоврядування

1. Мовою роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування є державна мова.

2. Закони України та інші нормативно-правові акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування приймаються і публікуються державною мовою.

Стаття 8. Мова діловодства та документації

1. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, установи та організації, а також підприємства незалежно від форм власності здійснюють діловодство, ведуть облікову, звітну, фінансову, технічну та іншу документацію державною мовою.

2. Поряд з державною мовою при здійсненні повноважень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади та самоврядування, де більшість населення становлять громадяни, які належать до національних меншин України, можуть використовуватися мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законодавством України.

3. Найменування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, установ, організацій, а також підприємств незалежно від форм власності, написи на печатках, штампах, штампелях, офіційних бланках і табличках виконуються державною мовою.

Для зовнішніх відносин на офіційних бланках документів поряд з державною мовою може міститися найменування у перекладі на іншу мову.

Стаття 9. Мова офіційного листування

1. Офіційне листування та інші форми офіційних взаємовідносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, організаціями, установами та підприємствами з адресатами в Україні ведуться державною мовою.

Стаття 10. Вимоги до посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, працівників державних підприємств, установ та організацій щодо знання ними державної мови

1. Посадові та службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, працівники державних підприємств, установ, організацій зобов'язані володіти державною мовою в обсязі, необхідному для виконання ними службових обов'язків.

2. Вимоги щодо знання та застосування державної мови включаються до положення про атестацію посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, працівників державних підприємств, установ та організацій.

3. Незнання державної мови, ігнорування її під час виконання службових обов'язків кваліфікуються як службова невідповідність.

Стаття 15. Мова судочинства

1. Судочинство в Україні здійснюється державною мовою.

2. Під час розгляду справ у судах особам, які беруть участь у справі і не володіють державною мовою, забезпечується право ознайомлення з

І матеріалами справи, право брати участь у судових діях через перекладача, виступати в суді та подавати клопотання і наводити докази в письмовій формі рідною мовою, отримувати слідчі та судові документи в перекладі відповідною мовою.

Стаття 16. Мова провадження у справах про адміністративні правопорушення

1. Провадження у справах про адміністративні правопорушення в Україні здійснюється державною мовою.

2. Особи, які притягаються до адміністративної відповідальності і не володіють українською мовою, можуть виступати, а також подавати документи і наводити докази в письмовій формі рідною мовою та користуватися послугами перекладача.

Стаття 17. Мова нотаріального діловодства

1. Нотаріальне діловодство в Україні ведеться державною мовою.

2. Особі, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії і не володіє державною мовою, тексти оформлюваних документів мають бути перекладені для ознайомлення іншою мовою нотаріусом або перекладачем.

Стаття 18. Мова арбітражного провадження

1. Арбітражне провадження в Україні здійснюється державною мовою.

2. Матеріали справи, оформлені українською мовою, надсилаються в органи арбітражу іншої держави в перекладі мовою цієї держави або іншою мовою, прийнятною для сторін.

Стаття 19. Мова попереднього (досудового) слідства, дізнання та прокурорського нагляду

1. Мовою роботи та актів з питань попереднього (досудового) слідства, дізнання та прокурорського нагляду є державна мова.

2. Мовою роботи органів прокуратури України з органами прокурорського нагляду інших держав та міжнародних організацій є державна мова, а також інша мова, прийнятна для сторін.

Стаття 20. Мова правової допомоги

1. Правова допомога фізичним і юридичним особам надається державною мовою.

2. Іноземцям, особам без громадянства, біженцям та юридичним особам іноземних держав правова допомога може надаватися також мовою, прийнятною для сторін.

Стаття 21. Мова обслуговування населення

1. Мовою обслуговування населення підприємствами, установами та організаціями зв'язку, транспорту, охорони здоров'я, соціального захисту

населення, торгівельними та іншими підприємствами, установами та організаціями, що діють у сфері обслуговування, є державна мова.

2. У місцевостях, де більшість населення становлять громадяни, які належать до національних меншин України, обслуговування громадян може здійснюватися поряд з державною мовою також мовою відповідної національної меншини.

Стаття 22. Використання мов у міждержавних відносинах України

1. Мовою діяльності закордонних представництв України, зовнішньополітичних, зовнішньоекономічних та інших установ України є державна мова та мова відповідної держави.

2. Мовами двосторонніх міжнародних договорів, угод та інших документів, що укладаються від імені України є державна мова та мова іншої сторони договору.

3. Мови багатосторонніх міжнародних договорів та інших документів, в яких однією із сторін є Українська держава, чи до яких вона приєднується, визначаються міжнародно-правовими документами.

4. В переговорах від імені України з представниками інших держав та міжнародних організацій використовується державна мова та інші мови, прийнятні для сторін.

5. Мова у сфері освіти, науки, культури та інформатизації

Стаття 23. Мова у сфері освіти та виховання

1. Держава забезпечує право громадян України на здобуття освіти державною мовою

2. Мовою навчання та виховання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах є державна мова.

3. Громадянам, які належать до національних меншин, гарантується право на виховання, навчання рідною мовою у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

4. Вивчення державної мови в усіх освітніх закладах є обов'язковим.

5. Порядок і форми оволодіння державною мовою особами, які прибули на навчання в Україну з інших держав, визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки.

6. Громадяни України, які закінчують загальні середні та професійно-технічні навчальні заклади або вступають до вищих навчальних закладів, складають іспит з української мови.

7. Громадяни України, які закінчують вищі навчальні заклади незалежно від форми їх власності, для одержання документа державного зразка про вищу освіту складають державний іспит з української мови.

Стаття 24. Мова у сфері науки

1. Подання і захист праць на здобуття наукових ступенів здійснюється державною мовою.

2. Результати науково-дослідних робіт і наукові видання оформлюються та публікуються державною мовою.

3. У наукових виданнях, що публікуються державною мовою, основні наукові результати можуть подаватися іншими мовами.

4. У ніякових виданнях, що публікуються в Україні іншими мовами, основні наукові результати подаються державною мовою.

Стаття 25. Мова у сфері інформатизації

1. Інформатизація в Україні здійснюється державною мовою.

2. Програмне забезпечення комп'ютерів, що використовуються в роботі органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, науково-дослідних, конструкторських установ, обчислювальних центрів, у сфері зв'язку, торгівлі, обліку, постачання, в закладах освіти і культури здійснюється в українській версії.

Стаття 26. Мова у сфері культури

1. Держава гарантує функціонування державної мови та мов національних меншин у сфері культури.

2. Держава сприяє пріоритетному розвитку україномовного книговидання, кіно, театру, фольклорного, естрадного та інших музичних жанрів, випуску аудіовізуальної продукції українською мовою, а також здійсненню перекладів художніх, наукових та інших творів на українську мову.

3. Кінофільми, аудіо- та відеопрограми, що публічно демонструються в Україні, перекладаються державною мовою, або демонструються з українськими субтитрами, окрім навчальних та спеціальних програм, призначених для національних меншин, які готуються відповідними мовами.

4. Держава надає підтримку розвитку традиційної української народної культури та культур національних меншин.

Стаття 27. Мова засобів масової інформації

1. Телерадіоорганізації ведуть мовлення державною мовою.
2. Мовою друкованих засобів масової інформації органів державної влади та органів місцевого самоврядування є державна мова.
3. Національним меншинам, їх громадським об'єднанням надається ефірний час для трансляції телевізійних та радіопередач, а також створюються умови для випуску друкованих видань рідною мовою.
4. Для загальнонаціонального мовлення частка ефірного часу, коли мовлення ведеться державною мовою, має становити не менше 75 відсотків загального обсягу добового мовлення.

Стаття 28. Мова у сфері поштового зв'язку і телекомунікацій

1. Мовою у сфері поштового зв'язку і телекомунікацій є державна мова.
2. Поштово-телеграфна кореспонденція, замовлення на міжміські та міжнародні телефонні розмови, поштові грошові перекази від фізичних та юридичних осіб приймаються державною мовою. Поряд з державною мовою у місцевостях, де більшість населення становлять громадяни, які належать до національних меншин України, може використовуватися мова відповідної національної меншини.
3. Підприємства зв'язку забезпечуються бланками та маркованою продукцією, виконаними державною мовою.
4. Міжнародні поштові відправлення оформлюються в порядку, визначеному міжнародними договорами України.

Стаття 29. Мова реклами

1. Тексти рекламних оголошень, повідомлень, інші форми аудіовізуальної рекламної продукції виконуються державною мовою.
2. Рекламні оголошення, повідомлення, інші форми аудіовізуальної рекламної продукції поряд з текстом державною мовою можуть містити переклад на мову національної меншини, виконаний меншим за розміром шрифтом.
3. Рекламна продукція іноземних фірм поряд з українською транслітерованою чи перекладеною назвою цієї фірми може містити її власну назву (логотип).

Стаття 30. Мова маркування товарів

1. Маркування товарів, етикетки на товарах, інструкції щодо користування товарами, виробленими в Україні, виконуються державною мовою.
2. Маркування товарів, що вивозяться за межі України, може здійснюватися й іншими мовами.
3. Імпортovanі товари мають бути забезпечені українськомовними сертифікатами, етикетками і відомостями про якість товару та інструкціями щодо їх використання.
4. Назва товарних знаках юридичних осіб, що зареєстровані в Україні — подаються державною мовою.

V. МОВА НАЗВ

Стаття 31. Мова топонімів і картографічних видань

1. Топоніми — географічні назви, назви адміністративно-територіальних ; одиниць, залізничних станцій, вулиць, майданів тощо утворюються і подаються державною мовою, а в разі потреби наводиться їх латино-алфавітний відповідник (транслітерація).
2. У місцевостях, де більшість населення становлять громадяни, які належать до національних меншин України, поряд з топонімом державною мовою може відтворюватися його відповідник мовою національної меншини. Топонім мовою національної меншини розміщується під українським топонімом і виконується меншим за розміром шрифтом.
3. Відтворення українських топонімів іншими мовами здійснюється шляхом транслітерації назв у їхньому українському звучанні.
4. Іншомовні топоніми подаються державною мовою згідно з українським правописом.
5. Картографічні видання, призначені для використання в Україні, виготовляються і публікуються державною мовою.

Стаття 32. Мова імен громадян України

1. Громадяни України мають право іменуватися згідно з національними традиціями.
2. Прізвища, імена та по батькові громадян України подаються державною мовою відповідно до українського правопису. Кожний громадянин України має право на виправлення помилкового запису свого прізвища, імені та по батькові відповідно до законодавства України.

4. Іншими мовами прізвища, імена та по батькові громадян України передаються відповідно до встановлених нормативів.

VI. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНУ «ПРО МОВИ»

Стаття 33. Виконання та контроль за виконанням Закону

1. Виконання цього Закону покладається на Кабінет Міністрів України, місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, керівників установ, організацій та підприємств, незалежно від форм власності, в межах їхньої компетенції.

2. Контроль за виконанням цього Закону здійснюють Верховна Рада України, уповноважені центральні органи державної влади та представницькі органи місцевого самоврядування.

Стаття 34. Відповідальність за порушення Закону

1. Особи, винні у порушенні Закону України «Про мови», несуть відповідальність відповідно до законодавства України.

VII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ 1. Закон України "Про мови" набирає чинності з дня його опублікування.

і 2. Вважати такими, що втратили чинність:

ІР Закон Української РСР "Про мови в Українській РСР (Відомості І! Верховної Ради (ВВР) 1989, N 45, ст. 631, із змінами, внесеними згідно із | Законами N 75/95-ВР від 28.02.95, ВВР 1995, N 13, ст.85 N 594-ІУ 594-15) від 06.03.2003, ВВР, 2003, N 24, ст.159);

Постанова Верховної Ради Української РСР "Про порядок введення в дію Закону Української РСР "Про мови в Українській РСР" (Відомості Верховної Ради (ВВР) 1989, N 45, ст. 632).

3. Внести наступні зміни до Законів України:

1) у Законі України "Про освіту" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N34, ст.451): Статтю 7 викласти у наступній редакції:

"Стаття 7. Мова освіти

Мова освіти визначається відповідно до Конституції України і Закону України «Про мови».

2) у Законі України "Про загальну середню освіту" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1999, N 28, ст. 230): Статтю 7 викласти у наступній редакції:

«Стаття 7* Мова (мови) навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах

, Мова (мови) навчання і виховання у загальноосвітніх навчальних закладах ^
визначається відповідно до Конституції України і Закону України «Про **II**
мови».

3) у Законі України "Про позашкільну освіту" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000, N 46, ст. 393): Статтю 7 викласти у наступній редакції: **«Стаття 1. Мова навчання і виховання у позашкільній освіті**

Мова (мови) навчання і виховання у позашкільній освіті визначається відповідно до Конституції України і Закону України "Про мови».

4) у Господарському процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, N 6, ст. 56): Статтю 3 викласти у наступній редакції:

«Стаття 3. Мова судочинства

1. Мова судочинства визначається відповідно до Конституції України і Закону України "Про мови».

5) у Законі України "Про нотаріат" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, N 39, ст. 383): Статтю 15 викласти у наступній редакції:

«Стаття 15. Мова нотаріального діловодства

Мова нотаріального діловодства визначається відповідно до

Конституції України і Закону України «Про мови». Особі, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії і не володіє державною мовою, тексти оформлюваних документів мають бути перекладені для ознайомлення іншою мовою нотаріусом або перекладачем».

4, Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити видання відповідно до своєї компетенції нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВІКТОР ЮЩЕНКО

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА до проекту Закону України «Про мови»

1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону

Внесення законопроекту викликано необхідністю удосконалення мовного законодавства України у зв'язку з сучасним станом української мови. Запропонований проект Закону України "Про мови" є новою редакцією Закону Української РСР "Про_ьшви в Українській РСР" (1989р.), що є застарілим і не відповідає реаліям сучасного життя.

2. Цілі і завдання прийняття Закону

Закон «Про мови» має на меті визначити обов'язки органів державної влади та місцевого самоврядування, обов'язки посадових осіб на території України щодо використання у їх роботі української мови як державної мови в Україні та мов національних меншин, а також відповідні права громадян України щодо користування рідною мовою та українською мовою як державною. Закон має на меті врегулювання використання мов у сфері освіти, науки, культури, інформатизації, зв'язку, інформаційного простору України та у власних назвах.

3. Загальна характеристика і основні положення Закону

Цим проектом Закону встановлюються правові засади використання української мови як державної мови та мов національних меншин в Україні. Законопроект складається з семи розділів, 34 статей. Положення законопроекту передбачають беззаперечне право громадян України інших національностей користуватися рідною мпвою та міжнародними мовами і не суперечать їх конституційним правам. Законопроект «Про мови» уточнює статус української мови як державної, визначає норми державної мови України. Законопроектом визначені сфери застосування державної мови та мов національних меншин, а також державні гарантії підтримки і захисту української мови як державної мови в Україні та мов національних меншин. Законопроект гарантує відповідні мовні права, як громадянам України, так і іноземцям, а також українцям, які проживають за межами України.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Законодавство України про мови складається з Конституції

України, Закону України "Про мови в Українській РСР", Рішенні

Конституційного Суду України у справі N 1-6/99 про офіційне

тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування

державної мови органами державної влади, органами місцевого

самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних

" закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року, інших нормативно-правових актах та міжнародних договорах України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Реалізація положень даного законопроекту після його прийняття вимагає внесення змін до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про нотаріат», до Господарського процесуального Кодексу України, що передбачені розділом VII цього законопроекту.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Заходи щодо підтримки і розвитку державної мови та мов національних меншин, передбачені цим Законом реалізуються в межах бюджетних призначень, визначених Законом України «Про Державний бюджет України на 2008 рік» та місцевих бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття Закону

Прийняття проекту Закону "Про мови" сприятиме утвердженню ґ функцій української мови як державної, розвитку мов національних Іменших, консолідації і розвитку української нації та забезпеченню пріоритетності дій держави у сфері мовної політики.

ПОСТАНОВА Верховної Ради України

Про прийняття проекту Закону України «Про мови» за основу

Верховна Рада України постановляє:

1. Внесений народними депутатами України П.М.Мовчаном,

тм—В.О. Яворівським проект Закону України «Про мови» прийняти за основу.

2. Доручити профільному Комітету Верховної Ради України підготувати зазначений проект Закону з урахуванням зауважень та пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи і внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні.